
Kitap İncelemesi

Fatih Yaşlı, *AKP, Cemaat, Sünni-Ulus Yeni Türkiye Üzerine Tezler*, İstanbul:Yordam Kitap, 2014.

Sabit MENTEŞE*

Gazi Üniversitesi Maliye Bölümü lisans, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Siyaset Bilimi yüksek lisans ve Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktorasını tamamladıktan sonra Abant İzzet Baysal Üniversitesinde öğretim üyesi olarak akademik yaşamına devam eden Fatih Yaşlı'nın çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanmış çok sayıda makalesi bulunmaktadır. Aynı zamanda Yurt Gazetesi'nde köşe yazarlığı da yapan Yaşlı'nın, "Nietzsche ve Marx (2008), Bilim ve Gelecek Kitaplığı", "Kinimiz Dinimizdir: Türkçü Faşizm Üzerine Bir Deneme (2009), Tan Kitabevi-2014, Yordam Kitap), Hegemonyadan Diktatoryaya Liberal Muhafazakar İttifak ve AKP (2014), (Der., Çağdaş Sumer ile birlikte, 2010, Tan Kitabevi), AKP ve Rejim (2012), Tan Kitabevi adlı eserleri bulunmaktadır.

Fatih Yaşlı'nın "AKP, Cemaat, Sünni-Ulus Yeni Türkiye Üzerine Tezler" adlı bu çalışması, "Türkiye'de Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı eliyle 'yeni Türkiye' adı altında inşa' edilmek istenen (s.16) yeni bir rejimin olduğu ana teması üzerine oturtulmuştur. Çalışma, bu yeni rejimin nasıl ve

---

* Yrd.Doç.Dr., Tunceli Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, E-posta:smentese@tunceli.edu.tr.

hangi araçlarla inşa edilmek ve edildiğini açıklamaya çalışan “teorik” ve aynı zamanda “politik deneme metni” niteliğindedir. 2014’de kaleme alınmış olan eser Yordam Kitap tarafından yapılan ilk baskısıdır. Eser, 253 sayfa olup; giriş ve takip eden altı bölüm ile sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. “AKP, Cemaat, Sünni-Ulus Yeni Türkiye Üzerine Tezler” adlı eserinin Birinci Bölümü “Rejim: Eskisi Yenisi”; İkinci Bölümü “Cumhuriyet’in Uzun İntiharı”; Üçüncü Bölümü “AKP İktidarı: Türkiye’nin Renkli Devrimi”; Dördüncü Bölümü “Millet ya da Sünni Ulus”; Beşinci Bölümü “ Haziran: Sünni-Ulusa Karşı”; Altıncı Bölümü, “AKP Cemaat Kavgası ve Yeni Türkiye’nin Sahibi Kim olacak?” başlıklarını taşımaktadır. Ayrıca, sonuç “Kısmında Yeni Türkiye’nin Geleceği”ne ilişkin bir değerlendirme yer almaktadır.

Yazar bir bütün olarak çalışmasında, AKP’nin yeni Türkiye’sini “retorik değil” bir “olgu” olarak görmekte ve değerlendirmektedir. Bu “olgu”yu yazar, “AKP, uzunca bir süredir devam etmekte olan ve 1923 Cumhuriyet’inin çöküş sürecini nihayete erdirmiş ve yerine, henüz tamamlanmamış olmakla birlikte, yeni bir rejim inşası” olarak ifade etmektedir. Ayrıca “1923’ün yani Birinci Cumhuriyet rejiminin paradigması ve siyasal tasavvurunun, egemenlikle ulusun özdeşleştirilmesi, ulusal kalkınmacı bir devlet/ekonomi modelinin kurulması ve aydınlanma felsefesinin zıddı olarak, “neoliberalizm ile İslam’ın otoriter bir zihniyet, fiili bir tek parti ve tek adam rejimi”, yeni rejimin bir “plebisiter demokrasi” niteliği taşıdığı bilimsel bulgulara dayalı olmasa da, Türkiye’de yaşanan dönüşümü rejim değişikliği perspektifiyle analiz ettiği görülmektedir. Yaşlı’nın kendi deyimiyle çalışma “teorik” bir (s.28) çalışmadır. Yazar ayrıca, yeni Türkiye’nin yeni bir rejime evirildiğini, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)’nin 2002 yılı öncesi ve sonrası bu güne yani 2015 yılına ve yine 2023 yılı baz alınarak yaptıkları ve yapacaklarına ve pratiklerine gönderme yaparak, AKP’nin “yeni Türkiye” projesinin ne olduğunu, neyi ifade ettiğini açıklamaya çalışmaktadır.

Yazarın eserinde yer alan bölüm ve konu başlıkların altında ileri sürdüğü görüşlerin neler olduğu değerlendirilmeleri şu şekildedir:

Birinci Bölüm

Eserin bu ilk bölümünde, “Rejim: Eskisi Yenisi” başlığını taşıyan birinci bölümünde, yazar “rejim” ve “rejim değişikliği” ile neyi ifade ettiği

yanında, yeni rejimin yeni Türkiye ile ilişkisi, “yeni ve eski rejim arasındaki farkı, yeni Türkiye’nin temel özellikleri olarak otoriterleşme, dinselleşme ve devletle parti arasındaki özdeşlik ve rejimin figürü olarak Erdoğan”ın konumu üzerinde yoğunlaşmıştır.

Eski rejim 1923’te kurulan Cumhuriyet’tir. Yeni Türkiye ya da rejim ise “neoliberalizm ile İslam’ın” sentezi olarak adlandırılan tek parti ve tek adam rejimidir. Diğer bir deyişle, AK Parti’nin “yeni Türkiye” ile inşa etmek istediği rejimin “anayasa değişikliği aracılığıyla gerçekleşen bir siyasal sistem değişikliği olmayıp”(s.19), -ki bu takdirde rejim biçimsel olarak bir değişim geçirmiş olacaktır - asıl olan değişiklik mevcut Cumhuriyet rejiminin “içerik düzeyinde değiştirilmesidir (s.25). “Yani söz konusu olan, basitçe bir anayasa değişikliği ya da parlamentarizmden başkanlığa doğru bir dönüşüm değil; toplumsal/siyasal/kamusal olanı inşa eden ve devletle birey arasındaki ilişkiyi belirleyen kurucu felsefenin değişimidir. 1908 Jön Türk devrimiyle başlayıp 1923’de siyasallaşan yeni devletin geldiği noktada, İslam’la egemenliğin kaynağı arasındaki ilişkiye dikkat çekerek ne yöne evrimlenmek istendiği açıklanıyor. 1923 Cumhuriyeti açısından egemenliğin kaynağının ulus olduğu özellikle vurgulanıyor. Bir yerde yazar, Cumhuriyet’te “ egemenliğin padişahın ve yeryüzündeki gölgesi olduğu Tanrı’nın elinden alınması ve yeryüzüne, seküler bir varlık olan ulus aracılığıyla sabitlenmesi demek” tir, demektedir. Oysa yeni rejimin ulus tahayyülü, doğrudan İslam’a referansla kullanılmaktadır. Yeni Türkiye’de ise egemenliğin kaynağı ‘millet’tir elbette ama millet burada artık seküler niteliği sınırlandırılmış ve esas olarak Sünni Müslümanları işaret eder bir niteliğe kavuşmuştur, yani ulus, Sünni-Ulusa (AKP’nin söyleminde millet) ‘ulus olmayan bir ulus’a dönüşmüştür. Bu açıdan bakıldığında yazar, iktidar partisine oy verenlerin toplamından oluşan milli irade, Müslümanların iradesi anlamına gelmektedir ve seküler değil dinsel bir karakter taşımaktadır; dolayısıyla egemenliğin kaynağı dinselleşmiş, fiilen gökyüzüne iade edilmiştir. İşte tam da bu nedenle ‘milli irade adına egemenliği kullanan lider de meşrutiyetini gökyüzünden almakta, Tanrı adına yönetmektedir’ tespitinde bulunmaktadır (s.55-56).

Durum böyle olunca, “Yeni Türkiye” “diye kodlanan bu inşa süreci neoliberalizm ile İslam’ın otoriter bir zihniyet, fiili bir tek parti ve tek adam rejimi altında bir araya gelmesi anlamına gelmektedir”. (s.25). Böylece yazar, AKP’nin yeni Türkiye’sinin neyi ifade ettiği biraz daha

netleştirilmiştir. Birinci bölümde, AKP'nin sınıfsal tahlili de yapmış ve “neoliberalizm ve İslamizasyon sentezinin uç sınırına kadar genişletilmiş projesi”nin ürünü olarak temellerinin 12 Mart 1972 ve akabinde Eylül 1980 darbesiyle en üst düzeye ulaştığı ve 24 Ocak kararlarıyla ekonomik zemine oturtulduğu ve bu anlamda AKP'ye sınıfsal bakımından “ nihai ölçekte Türkiye kapitalizminin temel direğini oluşturan büyük burjuvazinin çıkarlarını temsil etmekle birlikte büyük burjuvaziye taşeronlaşma aracılığıyla ürün tedarik eden aynı zamanda küresel sermaye için de üretimde bulunan İslami burjuvazinin partisi” dir. Yazar bu savlarını geride kalan 12 yıl boyunca AKP'nin yalnızca neleri yaptığına değil, aynı zamanda işin uluslar arası boyutuna gönderme yaparak açıklamaktadır (s.27).

AKP'nin inşa etmek istediği rejimi Sünni-Ulus inşasına dayandıran yazar, bunu İslami motiflerin mezhepsel destekleyici yönünün geleceğe yönelik yeni Türkiye projesi için “hayati bir önem taşıdığını ileri sürmektedir (s.28). Milli iradenin Türkiye koşullarında Sünni-Ulusa karşılık geldiği, AKP'nin Sünni ulus dışında kalan toplum kesimlerini “anayasal düzlemde eşit haklara sahip yurttaşlar olmanın fiilen devre dışı bırakılmasıyla, ‘tahammül edilmesi’, ‘hoş görülmesi gereken ötekiler’, marjinaler, azınlıklar olarak görülürler ve bunların da ötesinde rejimin bekasına yönelik bir ‘istisna durumunda ‘iç düşman’ kategorisine dâhil edilirler”.

Yazar ayrıca Neo liberalizmle İslam'ı sentezleyen yeni rejimin otoriter bir rejim ve insanları kullandıran olarak aynı zamanda “plebisitler demokrasi” özelliğinde olduğunu belirtmektedir. Plebisitler demokrasi ile seçimlerin/halk oylamalarının, iktidarın almış olduğu kararları halka onaylatma oyunundan başka bir şey olmadığı ifade edilmektedir. Diğer bir deyişle; pasif özne olarak milli iradenin “iktidarın hikmetinden sual etmez ve lidere biat eder, seçim mitinglerine ya da iktidar partisinin destek verdiği protesto eylemlerine katılır, egemenliği kayıtsız şartsız iktidara devreder ve tüm bunlar nedeniyle de yurttaştan çok tebaayı andır” olduğunu belirtmektedir. Yazara göre, AKP ve Cemaat olarak iki İslamcı özne eliyle inşa edilen Yeni Türkiye'nin “temel paradigması doğal olarak İslam”dır, dolayısıyla “ bu söylemin merkezinde İslam bulunacaktır. Bir başka yerde yazara göre, Birinci Cumhuriyet için din, gerekliliği kabul edilmekle birlikte, kamusal alanda kontrol altında tutulması gereken ve özel alanda yaşanması arzulan bir olgudur. Bu bir sorun teşkil etmemektedir. Sorun,

yeni rejimle kolektif kimlik “tahayyülünün merkezine İslam ve onun Sünni yorumunun oturtulmasıdır”. Böylece yeni Türkiye projesi Birinci Cumhuriyet’ten oldukça uzaklaşmaktadır. Aynı zamanda sonraki gelişmeler ikinci Cumhuriyeti kökten yok etmektedir.

AKP’nin Cemaatle ortaklığı tek yanlı fesih yoluna gitmesiyle (27 Aralık 2014) “fiili bir tek adam ve tek parti rejimi”ne yönelmesi arasında yakın bir ilişkiye dikkat çektikten sonra, yazar, bunu, Erdoğan’ın devletin tepesinden en alt düzeydeki yönetici ve tüm neredeyse kamusal faaliyetleri kontrol etme istek ve uygulamalarının sözgelimi, MİT, Yargı, MGK, HSYK, TRT..vb. Tv kanalları, TMSF, bankalar..tümüne müdahale ve dizayn etmesini gösterilmektedir (s.34-35). Cemaat hareketinin bir anlamda AKP’nin dolayısıyla Erdoğan’ın güçlenmesini hazmedenlerin, içte ve dışta bazı rahatsızlıklara yol açtığı ve bu nedenle Cemaat eliyle AKP ve Erdoğan’ın tasfiye yoluna gidildiği, ancak gelinen aşamada bunun başarısız olduğu belirtilmektedir. Şimdilik görünen gerçekte Erdoğan’ın tasfiyesi bir yana, bu mücadelede güçlenerek çıkmış olmasıdır.

Birinci bölümde kısacası yazar, AKP’nin Türk Siyasal Hayatına “Yeni Türkiye” sloganıyla girdiği ve bu sloganın içi boş bir slogan olmayıp, özünde ideolojik bir düşüncenin özeti olduğu, açıldığında bu “Yeni Türkiye” sloganının mevcut siyasal rejimi hedeflediği görülür noktası üzerinde yoğunlaşmıştır. Hedeflenen rejimin yeni bir “ulus” ve bu “ulus”un ise “ümme ile uluslararası”; yeni kolektif kimliğinin ise “Sünni-Ulus” olduğu yönündedir. Düşlenen “Yeni Türkiye”nin inşasında ortak istemeyen AKP, süreç içerisinde kendine engel kabul ettiği Cemaat ile olan ilişkilerini 2007 yılında kopartarak, tasfiye yoluna gitmiştir.

İkinci Bölüm

İkinci bölüm “Cumhuriyetin Uzun İntiharı” adını taşımaktadır. Yazar bu bölümde Türkiye’deki değişim ve gelişmeleri dünyadaki değişim ve gelişmelerin dışında tumanın mümkün olmadığını belirtmektedir. Diğer bir ifadeyle batının liberal sağ partilerin iktidarı, gelişmekte olan, bu ara Türkiye’deki siyasal ve sosyal ve dolayısıyla iktidarla ilgili gelişme ve değişimlere derinden etki etmişlerdir. Türkiye’deki merkez muhafazakâr sağın iktidarında ABD’de Reagan ve İngiltere’de Thatcher başarılarının büyük payı vardır. Devletin piyasadan çekilme, serbest piyasacılık ya da yeni kamu işletmeciliği ile ifade edilen kamu yönetimi, devletin müdahaleci

olmaktan, hızlı bir şekilde özelleştirmeye giderek düzenleyici olması anlamına gelen neoliberal sistemin kendisidir.

Cumhuriyet'in Uzun İntiharı bu bölümünde yazar, Türkiye ve dünyada önemli siyasal ve sosyal bilimciler olarak gördüğü bazı kimselerin dünya ve Türkiye üzerine tespitlerine dayanarak yaşananları açıklamaya çalışmaktadır. Özellikle Yalçın Küçük'ün tespitlerine atıfta bulunan yazar, Helmut Dubiel, Korkut Boratav, M. Ali Aybar, Doğan Duman, Bahattin Akşit, Şerif Mardin gibi sosyal ve siyasal bilimcilerin tespitlerine de önemli derecede yer vermiştir. Üzerinde ortaklanılan nokta Türkiye'de rejimin değişim sürecine yeni konulmuş olmadığı, özellikle ikinci dünya savaşından sonra küresel güçlerce başlatılan uzun bir tarihi sürecin eseri olduğu yönündedir. İktisadi gücü elinde tutan Cumhuriyet devletinin giderek uluslar arası pazara hâkim küresel güçlere engel teşkil ettiği ve bu durumun Türkiye'nin merkez sağ ideolojiye dayalı yeni bir yönetim sistemiyle çözümlenmesi ve bu yeni yapılanmanın değer olarak İslami değerlere dayalı olması bu ortak görüşün ana temasını oluşturmaktadır. Nitekim ikinci dünya savaşı sonrası yenedünyada ülkelerin artık eski her şeye müdahale eden devlet şekillerinden vazgeçmeleri gerektiği üzerinde en çok durdukları noktadır. Yazar, Helmut Dubiel'e dayandırarak bu durumu net bir şekilde ortaya koymaya çalışmakta ve “ Yeni-muhafazakâr olarak adlandırılan politikalar, Keynesçi ve talep yönlü refah devletçi politikaların yerine devlet müdahalesini en aza indirgeyen arz yanlı (sermaye yanlısı) iktisat politikalarının geçirilmesini önerir. Bu politikalar; dolaylısıyla sermayenin değerlendirilme koşullarını teşvik eder” olarak belirlemektedir (s.64).

Çok yoğun ve sistematik olarak ve aynı zamanda uluslararası sermayenin de doğrudan desteği alınarak ve antikomünizm üzerine oluşturulan algı operasyonu yazara göre, süreç içerisinde halkın sol ve sosyal demokrasiye karşı bir duruş göstermesi noktasında başarı elde edilmiş, 12 Mart 1972 öncesi ve sonrası din eksenli eğitimlerle oluşturulan arka bahçe zamanla darbelere manen de meşruluk kazandıracak düzeye getirilmiş ve 12 Eylül mağduru Erdoğan 12 Eylül ve devlet yapılanmasıyla bu gün tek kişi iktidarını ilan edebilir duruma gelebilmiştir. Diğer bir ifadeyle, “İslamcılarının dönüşümü ile rejimin dönüşümü “diyalektik’ bir çerçevede ilerlemiş, İslamcıları dönüştürmek için İslamcılar kendilerini

dönüştürmüşlerdir. Sonuç ise AKP iktidarı, yani Türkiye'nin 'renkli devrim'i olmuştur".

Üçüncü Bölüm

Üçüncü bölüm "AKP İktidarı: Türkiye'nin Renkli Devrimi" başlığı adını taşımaktadır. Bu bölümde Türkiye'de yaşanan siyasal rejim değişikliği uluslararası siyasal ve sosyal gelişmelerle birlikte ele alınarak, özellikle sınıf savaşları ile oluşan sosyalist devletlerin varlıklarını sürdürmemeleri üzerine oluşturulan tezlere dayandırılmıştır. Nitekim Francis Fukuyama'nın "insanlık 2000'li yıllara yaklaşırken, otoriter hükümet sistemi ile merkezi plan ekonomisinin çift krizi nedeniyle evrensellik iddiasına sahip yalnızca tek bir model kalmıştır: liberal demokrasi, bireyin özgürlüğü ve halk egemenliği doktrini. Özgürlük ve eşitlik ideallerinin Fransız ve Amerikan devrimlerini esinlendirmesinden iki yüz yıl sonra bu ideallerin yalnızca dayanıklı değil, yeniden yaşam bulabilir olduğu görülmüştür" (s.94) belirlemesi, kapitalizmin zaferinin ilanı olarak değerlendirilmiştir. Buradan yola çıkarak uluslararası sermayenin Asya ülkelerinde boş durmadığı ve pazar alanlarını genişletme adına aldıkları tedbirlerin başında yeni kamu örgütlenmesi olduğu görülmektedir. Bu gelişmelerin Türkiye'de yaşanan renkli devrimle ne ilişkisi var sorusuna karşılık, Türkiye'de hâkim sınıfların söz konusu uluslar arası sermaye grupları dışında olmadıkları ve ortaklaşa sömürü ağını örmekte oldukları, bunun için ise Türkiye gibi ülkelerde İslam eksenli devlet yapılanmalarına ihtiyaç duyulduğu görüşü öne çıkmaktadır. Orduya yönelik 2000'li yıllarda alt yapısı tamamlanan Balyoz ve Ergenekon vb. operasyonu bu yapılandırmada önemli dönüm noktasını olduğunu yazar, yürütülen operasyonları nedenleriyle birlikte Wikileaks belgelerine dayandırarak açıklamaya çalışmıştır. Yazar bu operasyonların aynı zamanda Kemalizm'in tasfiyesine yönelik olduğu soncuna varır gibi bir doğru noktaya ulaştığı da söylenebilir. Esasında eski kamu yönetiminin de bir anlamda tasfiyesidir.

Yazar bu bölümde bir yerde taraf olduğu siyasi çizgiyi ya da siyasi rengini ifade eder gibi duruyor. Böylece AKP'nin yapılandırmaya çalıştığı yeni Türkiye'nin bir yerde Kemalizm'in yeniden 1930 ruhuna gönderme yaparak durdurulabileceği gibi klasik görüşü savunmasıyla, bir yerde ve açıkça kendisiyle çeliştiği söylenebilir. Diğer bir deyişle tüm eser dikkatlice incelendiğinde AKP'nin yeni Türkiye'sinin alternatifi Kemalizm olmadığı rahatlıkla görülür, diyebilirim. Çünkü Kemalizm ideolojik olarak Milliyetçi

ve beklide o dönem için daha fazlası beklenmeyen bir Türkiye projesiydi. Ancak gelinen bu günkü noktada yönetimde artık klasik din ve milliyet eksenli devlet örgütlenmeleri evrensel değerler ve yönetimlerle çelişir olmuştur. İkincisi, ülkelerin yeniden inşası ordunun elit kesimlerine bırakılamayacak kadar hassaslaşmıştır. Kaldı ki Türkiye'nin askeri vesayet altında var olma ve bunu da kalkınmış refah devleti durumuna getirme beklentisi ne kadar kendi içinde tutarlı bir görüş olduğu tartışılır mı, elbette ki! Bu anlamda, AKP'nin alternatifi MHP olmayacağı gibi, yeni Türkiye'nin alternatifi 1930'ların Türkiye'si olamayacağı rahatlıkla söylenebilir. Yeni Türkiye'nin alternatifi olsa olsa evrensel hukuk, insan hakları ve değerleri ile emeğin kesiştiği noktada oluşabilecek özgür bir Türkiye olabilir. Dar milliyetçi, muhafazakâr ve yerel değerlere bağlı, bir Türkün dünyaya bedel olabilme ihtimalinin artık geçerliğini yitirdiği bir dünyada öne çıkan yeni değerlere göre hareket etmek gerektiği yazarın esasta ortaya koyduklarıyla uyumlu görünmektedir. Neden yine Kemalizm'in MHP ile ortak eylemi çok ileri ve toplumda AKP'nin yeni Türkiye'sine karşı umut vari bir toplumsal kıpırdanış olarak gösterilmeye çalışılıyor, doğrusu yazarın yapıtının tamamından çıkarılabilir bir sonuç değil diyebilirim.

Dördüncü Bölüm

Dördüncü bölüm “Millet ya da Sünni Ulus” başlığını taşımaktadır. Yazar bu başlık altında önceki tespitlerini destekler açıklamalarda bulunmaktadır. “Ulus” sözcüğünün sol, sosyal demokrat söylem olarak bir halkın tarihsel olarak geldiği noktada almış olduğu yeni şekliyle bu kavramı, “millet” olarak anlamlaştıran sağ ideoloji bu ifadeye çok daha farklı anlam yüklemektedir. AK Parti ise bu farklı anlamı biraz daha sadeleştirerek Türkiye koşullarında bir inancın kolu, İslam içinde Sünni inancın karşılığı olarak telaki eder duruma getirmiştir. Belki de bu kavramın altında Türkiye'de yeni düzenin inşasında insan kaynağı olarak sağlanmak istenen dayanak yatmaktadır. O'na göre yeni Türkiye AKP eliyle bir mezhebin hâkimiyetine dayalı başkanlık ve oradan da teokratik bir yönetsel sisteme ulaşmaktır. Egemenliğin kaynağının millet ile kavramlaştırarak egemenliği, özünde halkın elinden almaktır. Böylece yeni Türkiye, yeni Osmanlı'yı çağrıştırdığı, “önemli gün ve haftalar” etkinliklerden de anlaşıldığı vurgulanmaktadır. Özellikle Fetih kutlamaları,

Kutlu Doğum Haftası, Çanakkale Zaferi, Sarıkamış Destanı, Cumhuriyetin 100. Yıl dönümü olan 2023, İstanbul'un altı yüzüncü yıl dönümü olan 2053 ve Malazgirt savaşının bininci yıl dönümü olan 2071 gibi...yılları, projeleri ve söylemlerle oluşturulmak istenen “sonsuz iktidar” algısı ..vb. ülkede inşa edilen tesislere verilen isimler...tümü birlikte yeni Osmanlı yönetim sistemini cumhuriyetle yer değiştirme anlamına gelmektedir. Yazar, “gelenek icadı”, kadının toplum içindeki yerine ilişkin fetva ve uygulamalar tümü, yolun Sünni –ulusa dayalı bir “Yeni Osmanlıcılığa” (s.146) toplumu, Cumhuriyeti evrimlemek istendiğine işaret etmektedirler. Bu savını yazar, Davutoğlu'nun “dört restorasyon tez”ine de dayandırmaktadır (s.147-148-149-150).

Mustafa Kemal'in “millet” kavramı ile Erdoğan'ın “millet” kavramını karşılaştırmalı olarak verirken, yazar, bir kez daha kendisiyle (öyle anlaşılıyor) çeliştiği söylenebilir. Bunu “Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir” ifadesiyle, Türkiye’de halkı Sünni inanç kesimiyle sınırlı görme arasında ne tür bir farkın olduğunu anlamaktan geçer. Diğer bir ifadeyle bu çelişkili durum, AKP'nin “millet” anlayışıyla Mustafa Kemal'in “millet” kavramlarının ayrı anlamlarla yüklü olduğunu açıklamasıyla anlaşılmalıdır. Mustafa Kemal'in Türk Milleti tanımı ile AKP'nin millet kavramı ile anlatmak istediği; biri İslam ümmeti içinde homojen bir inanca (Sünni inanca) dayalı ulusu yaratmak isterken, diğeri etnisite bakımından homojen bir millet yaratmak istediği açıktır (s.129). Dolayısıyla dini temelli tekçilik ile etnisite temelli tekçiliğin bir yerde biri birine aykırı düşmeyip devamı olduğu bilinir. Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye’de çok ve çeşitli etnisiteleri tek bir ırkı ifade eder ya da tek bir milleti ifade eder şekilde anlamlaştırmak, çok bir öyle birleştirici ve keşfedilmiş yeni kavram da değildir. Gerçekten de Türkiye Cumhuriyetini kuran bir başka yerde sözgelimi 1920 Anayasasında farklı etnisitelerden söz edilmektedir. Farklılıklar ayrılık anlamına yorumlanmamalı tam aksine tekçilik ayrımcılık ve ötekileştirme, inkar ve en önemlisi ise halkları biri birine düşmanlaştırmayı, birine göre diğeri yok saymayı ifade etmektedir.

İlginçtir, AKP'nin İslam'ın Sünni yorumuna dayalı yeni Türkiye'sinde Kürtlere açıkça yer verir bir algıyı da oluşturmuş olması dikkat çekicidir. Ancak görünmeyen önemli bir nokta Kürtlerin kimlik eksenli tanınmamasıdır. Kürtler inanç eksenli tanınmakta ve bu nedenle Erdoğan'ın Kürt sorunu yoktur, kendi bakış açısına göre tutarlı olabilmektedir. Yazar

üçüncü bölümde Türkiye’de Kürt sorununun çözümünde taraflar arasında sürdürülen görüşmelerden çıkarımlarda bulunarak; taraflar arasında yapılan görüşmeleri güvensizlik üzerine ve özellikle iktidar kanadının Kürt siyasi hareketinin içini boşaltarak yandaş bir taraftar oluşturmak, çözümü kendi bakış açısına uygun hale getirmek istenildiğini ileri sürmektedir. Öyle ki Türklerin Sünni ulus projesinin bir parçası durumuna Kürtlerin bu gün gelmemiş olmalarını Haziran hareketi ile açıklanmaktadır. Diğer bir deyişle Haziran hareketi Türkiye’de Sünni ulus projesinin Kürt ayağıyla birleşerek iktidarın temel dayanağı haline gelmesine engel olmuştur. Ya da engel olabilecek potansiyelin, kitle muhalefetin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Beşinci Bölüm

Beşinci bölüm, “Haziran: Sünni-Ulusa Karşı”dır. Bu bölümde yazar egemenliğin kaynağının gökyüzüne çıkartılması sihrinin bozulduğu temasını işlemektedir. Aleviler, seküler Kürtler, eşcinseller ve kadınlar, gençler ..vb. siyasi bakımdan tehlikenin kendi yönlerinden farkına varanlar olarak harekete geçmeleri, olası gelecekle ilgili korkularını ifade eden siyasal yapılanmaların, yani Sünni ulusa dayalı İslami yorumun yeni Osmanlıcası iktidar projesini rölantiye aldırışlardır. “İşte Haziran Direnişi’ni, Sünni-Ulusun düşmanı ilan edilerek siyasal alandan dışlanmak istenen ve kendilerinden Sünni Ulus projesine uygun bir hayat yaşamaları talep edilenlerin buna karşı bir isyanı olarak okumak gerekir” derken, yazar, tam da bu yukarıda belirtilen belirlemeyi ifade etmektedir (s.165). Haziran İsyanı gökten bir ti işaretiyle hayat bulmamıştır. Haziran Hareketi iktidarın uzun süreli bir izlenmesi ile yaşantılar sonucu ortaya çıkmıştır. Bu anlamda kendiliğinden gibi görünse de gizli bir elin milyonları bir araya getirerek muhalefet etme refleksini göstermeye itmiştir. Belki de ülkede siyasi bakımdan kendisini ifade edebileceği bir muhalefetin olmaması da böylesi bir halk hareketini doğurmuş olabilir.

Keza Kürtlerde bir yerde AKP’nin kendi sorunlarını çözebilme yeterlik ve ideolojik öze sahip olmadığını anlamış ve Oslo’da başladığı gibi görünen ancak çok daha öncelere dayanan karşılıklı diyalog 2012 yılında gelinen noktada sonrası için umut vermekten giderek uzaklaşarak gelinen noktada hala gizemini korumaktadır. “Gelinen noktada ortada henüz bir çözüm olmadığını, krizin sadece ötelendiğini söyleyebiliriz. Şimdilik silahlı

çatışmalar durmuş ve PKK'nın silahlı güçleri Türkiye'nin sınırları dışına çekilmiş olsalar dahi, çizilen 'yol haritası'na AKP'nin pek de uymaya niyetli olmadığı", Kürt tarafının yaptığı açıklamalardan da anlamak mümkündür (s.168).

Altıncı Bölüm

Altıncı Bölüm: "AKP-Cemaat Kavgası: Yeni Türkiye'nin Sahibi Kim Olacak?"tır. Yaşlı bu son bölümde 2013'ün 17 Aralığında iktidarın kendi içinde bir güç gösterisine sahne olduğu ve iktidarı oluşturan ana ortakların, birinin diğerine artık buraya kadar dediği gündür. Cemaat kendince hızlı davranarak ortağını gafil avlama taktiği ile alt edip, kadro hareketini ana kumanda merkezine oturtmayı denemiş, ancak bunu başarmak bir yana kendisi ciddi kayıplar vererek cepheyi terk etmek durumunda kalmıştır.

Kuruluşunun üzerinden 1.5 yıl geçmesine karşılık AK Parti beklenmedik seçim sonuçlarıyla kendisini iktidara taşımıştır. Bu anlık bir durum olmayıp tarihi kökleri olan bir sürecin belli bir aşamasında ortaya çıkan gerçeğidir. Milli görüşün Cumhuriyetin kuruluşundan bu güne var olduğu ve belli dönemlerde ortaya çıkarak Türkiye'nin siyasi yaşamında verilen rolleri yerine hakkıyla getirdiği belirtilmektedir. "AKP, daha önceki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde üzerinde durduğumuz üzere, Milli Görüş geleneğinin 'hatalarından' ders çıkararak, radikal yanları törpülenmiş bir İslamcılığı muhafazakârlık adı altında küresel kapitalizmin gerekleriyle sentezleyen, böylelikle de Türkiye'de düzenin yaşadığı çok boyutlu krizi ortadan kaldırmayı amaçlayan bir irade olarak şekillenmiş ve öyle iktidara gelmiştir (s.187) diyen yazar, eserin ileri bir yerinde Cemaat ile AKP'nin çelişkisinde dikkat çekici bir tespitte bulunuyor. "Mesele, küresel sistem açısından giderek öngörülmez bir politik figür haline gelen Tayyip Erdoğan'ın ve kliğinin siyasetten güçten düşürerek tasfiye edilmesidir ve Cemaat burada operasyonel bir güç olarak kullanılmıştır" (s.194). Böylece yazar Cemaati kaynağı dışarıda küresel güçlerin Türkiye üzerinde varmak istediklere amaçlara bir araç, yan bir örgüt gözüyle bakmaktadır. Cemaatin küresel güçlerle olan ilişkisinin ise "kazan-kazan" ilişkisiyle açıklamaktadır. Çünkü AKP bir yerde bazı güçlerin işine gelmeyen sorunlara neden olurken, istenmedik ekonomik hamlelere de yönelmektedir. En önemli olanları başında Suriye'de Müslüman kardeşlere ve El-Kaide unsurlarına yardım sağlama, İran ile altın kaçakçılığı ilişkisi içine girme, Irak ile petrol ve Çin ile silah ve ekonomik sözleşmeler yapma,

AB ve NATO'ya karşılık diğer pakt ve birliklere girme tehditleri..vs. bunlarla birlikte AKP'nin verdiği mesajlarla İslam ülkelerine yönelik liderliğe soyunma algısının yaratılması gelmektedir.

“Paralel Devlet” kavramı Türkiye’de literatüre KCK operasyonlarıyla birlikte girmiştir. KCK’nın bir anlamda PKK’nın devlete alternatif kendi devletini inşa etmesidir. Bunun görülür duruma gelmesi, paralel yapı ya da devlet olarak algılanışa neden olmuştur. Dolayısıyla Cemaatin de kendince yapılanması bu yapılanmayla ilişkilendirilerek adlandırılmış olduğu görülür. Devletin kilit noktalarına iyi yetişmiş ve teknokrat özellikli kadroları yerleştirme sıradan bir eylem olmasa gerek. Gerçekten de ileri bir dönemde Cemaat iktidar ortaklığını ele geçirdiği güce güvenerek, AKP-C koalisyonunu tehlikeli ilişkileri çağrıştırır niteliktedirler. Cemaat o kadar ileri gitmiştir ki MİT müsteşarını ve bazı iddialara göre dönemin başbakanı Erdoğan’ı dahi şüpheli olarak gözaltına almak istemiştir. Kozmik odalara kadar girilme ve Erzincan Başsavcısını makamında kelepçeleme..bunlar sıradan girişimler olmasa gerek.

“Bu bağlamda, Erdoğan’ın yaşananları ‘yeni Türkiye’nin İstiklal savaşı’ şeklinde tarif ederek seçim kampanyasını ‘Yeni Türkiye’nin İstiklal Savaşı lideri’ sloganıyla yürütmesi içi boş bir hamaset edebiyatından ibaret olarak görmenin ve öyle değerlendirmenin son derece yanlış olduğunu söyleyerek, bir yerde yazar esas tezi olan AKP’nin nihai hedefi olan Sünni İslam eksenli yeni Türkiye’nin gerçekte yeni Osmanlıcılığa hayat kazandırmak olduğuna dikkat çekmek istediği görülür.

Kitabın sonuç kısmında yazarında belirttiği gibi, “Yeni Türkiye daha kuruluş aşamasında bir fetret devrine girmiş durumdadır ve her fetret aynı zamanda bağrında bir restorasyon potansiyelini/arzusunu” (s.224) taşımaktadır.

AKP Haziran direnişi ve 17 Aralık sürecini millete ve milli iradeye karşı bir darbe olarak değerlendirmiştir. Seçimleri bir yerde kendisine yönelik oluşturulan CHP, MHP ve Cemaat ittifakına karşı kazanması durumunda lehine ortaya çıkabilecek sonuçları nasıl kullanabileceği üzerinden yeni hesaplarını yapmıştır. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde görülen ittifakın Ekmellettin İhsanoğlu kendisini ifade etmesi istenilen sonucun Erdoğan lehine sonuçlanması “yeni Türkiye” yolunda ilerleyebilmenin önündeki büyük taşların kalktığını da gösterir olmuştur. Bunlardan biri Cemaat’in içerde oluşturduğu yapılanmayı en ince noktasına

kadar çözüme ve tasfiye etmektir. İkicisi CHP'yi köşeye sıkıştırmak kendi içinde zaten var olan çatlakları derinleştirerek yaşama geçirmektir. Üçüncüsü MHP'yi sol ile kurduğu ittifakı tarihi bir ihanet olarak tabana sunmaktı. Böylece milliyetçi tabanı kendisine evrimleşmekti. Ancak en önemlisi 2015 seçimlerine yapacağı yatırımın alt yapısını güçlendirmek, böylece başkanlık sistemiyle neyi anlatmak istediğini cümle âleme göstermekti. Nitekim gelinen noktada Erdoğan hem parti ve hem de Cumhuriyet temsil eden bir başkan olarak yalnız Türkiye içine yönelik değil, ancak uluslar arası alanda Sünni-Ulus kavramıyla örtüşen tüm kesimlerin lideri olarak tarihteki rolünü oynamak istediğini yüksek sesle ifade eder duruma gelmiştir. Akdoğan'ın bir yazısından yaptığı "halkın doğrudan cumhurbaşkanının seçmesinin 'yeni Türkiye'nin inşasında önemli bir kilometre taşı olduğunu söylüyoruz. Yeni Türkiye metaforunda Erdoğan'ın yükleneceği misyon büyük önem taşıyor. 'Erdoğan Köşk'e çıksın bir şeye karışmasın' yaklaşımında olanlar, bu tasavvuru ve ideali kavramamış olurlar. Gerek halk seçtiği için gerek Erdoğan gibi güçlü bir lider yüklendiği için bu makam ister istemez 'etkili' bir makam olacaktır" alıntısıyla ileri sürülen bu görüşü doğrulamak istemiştir.

Abdullah Gül ile ilgili yazar önemli anekdotlara yer verdiği görülmekte ve Erdoğan'ın balkon konuşmasından Gül'ün de eski Türkiye parantezi içine alındığını belirtmektedir. Gül'ün tasfiyesini Cemaat yapılanmasının bir parçası olarak değerlendirildiği eserde, Gül'ün partinin başına gelmesinin ortaya çıkaracağı iki başlılığı Erdoğan'ın kabullenmesi imkân dışıdır. Sözün özü Gül kliği AKP için bitmiştir.

Yazar CHP'nin bu süreçte ne durumda olduğuna ilişkin bazı tespitleri de dikkat çekicidir. Ana muhalefetin bu kitabın yazıldığı sırada kurultaya gitmeye karar aşamasında olduğunu belirtmektedir. Ancak kaynayan bir kazan olarak değerlendirilen CHP'nin kendi içinde, kendisine göre solda olan siyasi kesimler yerine sağda olanlarla flört etmeyi yeğlemesi önemli iç çelişkilerin ortaya çıkmasına neden olduğunu belirtmektedir. Bunların başın Muharrem İnce kliği gelmektedir. Öte yanda Ayman Güler kliği de önemli çıkışlar yapmıştır. Sonuçta CHP'nin AKP'ye beklenen muhalefeti yapma yönünde yetersiz kaldığı bu nedenle önemli çelişki ve çatışmalara gebe olduğu şimdiden görülmektedir. Öte yandan Kürt sorunu ile ilgili AKP'nin HDP ile flörtü sonuç verirliliği kuşkuyla karşılanmaktadır. Karşılıklı biri birlerine hem setre leştirler ve arkasında yumuşak inişler

yapılarak Erdoğan'ı yerine göre alkışlamaktan sakınmayan Sırrı Sürreya Önder'in varlığı yazara göre hayra alamet değildir. Nitekim “AKP iktidarının yakın zamana kadar bırakın demokratik özerkliği, genişletilmiş bir ana dilde eğitimi dahi kabullenmesi mümkün görünmemektedir.” diyerek Kürtlerin siyasi kanadının beklentilerinin açıkça boşa çıkarılacağı mesajını vermektedir. Yazar biraz daha ileri giderek şu tespitlerde de bulunmaktadır: “Dolayısıyla yeniden başlayacak bir savaşın (PKK'nın Devletle olan savaşı kastediliyor), bu sefer Suriye'deki rejimin, IŞİD ve Nusra gibi cihatçıların, Peşmerge'nin ve Irak'taki merkezi hükümetin de dâhil olabileceği bir tür bölgesel savaşa dönüşme ihtimali hayli yüksektir. Bu ise ‘Yeni Türkiye’ açısından maliyetlerine katlanılmaz bir durum anlamına gelmektedir. Esasında bakıldığında yazarın bu tespiti olacakmış gibi gösterilirken öte yandan var olması bir çelişki gibi görünürdür. Diğer bir deyişle bölgesel savaş çok açıkça olmasa da hissedilebilir derecede varlığını ortaya koymuştur.

Yazar sonuç olarak “ ve özetle söyleyecek olursak” diyor, “ yeni Türkiye bir kırılma rejimi olarak doğmuştur ve yakın vadede o kırılma rejimlerinin üstesinden gelerek stabil, istikrarlı bir zemine oturması mümkün görünmemektedir. Çok sayıdaki başlıktaki çok sayıdaki kriz dinamiği rejimi sarsmaya hazır bir şekilde ortaya çıkacağı konjonktürü beklemeye devam etmektedir. Tamda bu nedenle ‘yeni Türkiye’nin idaresi süreklileşmiş kriz idaresi anlamına gelecektir’ demenin” bir kehanet olamayacağını söylemektedir.

Ve en sonunda ise yazar bu çalışmasını “Haziran Çocukları’na ithaf “ ettiğini belirterek, yeni Haziran ihtimali ve umudu ‘Yeni Türkiye’ önünde en büyük itirazdır. Haziran bir halk-oluş modeliyle “Yeni Türkiye’nin” alternatifidir. “Örgütsüz, öncüsüz, programsız olmasına rağmen, hem Türkiye hem dünya toplumsal mücadeleler tarihine inkâr edilmesi ve göz ardı edilmesi imkânsız bir deneyimin mirasını bırakmıştır. İlkinin tıpatıp aynısı bir Haziran belki fazla hayalci bir beklenti olacaktır ama Haziran’ın hayaleti ‘Yeni Türkiye’nin üzerinde dolaşmaya devam edecektir.